

TARİH BİLİMİ ve METODOLOJİSİ

Editör

Mehmet Yaşar ERTAŞ

Bölüm Yazarları

Abdullah Mesut KÜÇÜKKALAY • Abdülkadir ÖZCAN • Ahmet ÖZCAN
Arif BİLGİN • Bedia DEMİRİŞ • Bilal SÖĞÜT • Burak ÇITIR
Ekrem KALAN • Elif AKGÜN KAYA • Enis ŞAHİN • Erol ÖZVAR
Eyüp ARTVİNLİ • Fatih DURGUN • Güneş İŞIKSEL • Güney ÇEĞİN
Hasan IŞIK • Hasan KAPLAN • Haşim ŞAHİN • Hüseyin ÇINAR
İlhami YURDAKUL • İsmail Hakkı KADI • Kenan GÖÇER
Kerim İlker BULUNUR • Levent DÜZCÜ • Levent ÖZTÜRK • Lütfi ŞEYBAN
Mehmet Mert SUNAR • Mehmet Tayfun AMMAN • Mehmet Yaşar ERTAŞ
Murat ULUSKAN • Necmettin ALKAN • Ömer Fâruk CAN
Selim KARAHASANOĞLU • Sevgi SARIKAYA • Süleyman İNAN
Teyfur ERDOĞDU • Turhan KAÇAR • Ümit EKİN • Vefa Saygın ÖĞÜTLE
Yahya ARAZ • Yasemin AVCI • Yasemin BEYAZIT
Yunus UĞUR • Yüksel ÇELİK

Bölümler ve Yazarları

Editör: *Prof. Dr. Mehmet Yaşar ERTAŞ*

Birinci Bölüm: **Tarih Nedir?**

Doç. Dr. Teyfur ERDOĞDU-*Yıldız Teknik Üniversitesi*

İkinci Bölüm: **Geçmişte Tarihyazımı**

Prof. Dr. Bedia DEMİRİŞ-*İstanbul Üniversitesi*

Doç. Dr. Fatih DURGUN-*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*

Prof. Dr. Levent ÖZTÜRK-*Sakarya Üniversitesi*

Prof. Dr. Abdülkadir ÖZCAN-*Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi*

Doç. Dr. Mehmet Mert SUNAR-*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*

Üçüncü Bölüm: **Tarihyazımında Yaklaşımlar**

Prof. Dr. Ümit EKİN-*Sakarya Üniversitesi*

Doç. Dr. Vefa Saygın ÖĞÜTLE-*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi*

Doç. Dr. Mehmet Mert SUNAR-*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*

Dr. Yunus UĞUR-*İstanbul Şehir Üniversitesi*

Dr. Kenan GÖÇER-*Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi*

Prof. Dr. Yüksel ÇELİK-*Marmara Üniversitesi*

Prof. Dr. Süleyman İNAN-*Pamukkale Üniversitesi*

Doç. Dr. Ahmet ÖZCAN-*Çankırı Karatekin Üniversitesi*

Prof. Dr. Hasan KAPLAN-*İbn Haldun Üniversitesi*

Dördüncü Bölüm: **Tarihyazımında Disiplinlerarası Etkileşimler ve Yöntemler**

Prof. Dr. Mehmet Tayfun AMMAN-*Sakarya Üniversitesi*

Prof. Dr. Eyüp ARTVİNLİ-*Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*

Doç. Dr. Güneş İŞIKSEL-*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*

Prof. Dr. Abdullah Mesut KÜÇÜKKALAY-*Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*

Prof. Dr. Bilal SÖĞÜT-*Pamukkale Üniversitesi*

Beşinci Bölüm: **Tarihte Dönemlendirme Meselesi ve Uzmanlık Alanları**

Prof. Dr. Erol ÖZVAR-*Marmara Üniversitesi*

Prof. Dr. Necmettin ALKAN-*Karadeniz Teknik Üniversitesi*

Arş. Gör. Burak ÇITIR-*Sakarya Üniversitesi*

Altıncı Bölüm: **Tarih Araştırmalarında Yaklaşım Problemleri ve Etik**

Doç. Dr. Fatih DURGUN-*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*

Doç. Dr. Güney ÇEĞİN-*Pamukkale Üniversitesi*

Doç. Dr. İsmail Hakkı KADI-*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*

Yedinci Bölüm: **Tarihçinin Kaynakları-I**

Prof. Dr. Ekrem KALAN-*Akdeniz Üniversitesi*

Prof. Dr. Turhan KAÇAR-*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*

Prof. Dr. Levent ÖZTÜRK-*Sakarya Üniversitesi*

Arş. Gör. Ömer Fâruk CAN-*Sakarya Üniversitesi*

Prof. Dr. Enis ŞAHİN-*Sakarya Üniversitesi*

Sekizinci Bölüm: **Tarihçinin Kaynakları-II**

Prof. Dr. Mehmet Yaşar ERTAŞ-*Sakarya Üniversitesi*

Prof. Dr. Selim KARAHASANOĞLU-*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*

Prof. Dr. Haşim ŞAHİN-*Sakarya Üniversitesi*

Prof. Dr. Yasemin BEYAZIT-*Pamukkale Üniversitesi*

Dr. Sevgi SARIKAYA-*Sakarya Üniversitesi*

Prof. Dr. Lütfi ŞEYBAN-*Sakarya Üniversitesi*

Dokuzuncu Bölüm: **Kaynaklara Ulaşma**

Prof. Dr. Yasemin AVCI-*Pamukkale Üniversitesi*

Dr. Kerim İlker BULUNUR-*Sakarya Üniversitesi*

Onuncu Bölüm: **Araştırma**

Prof. Dr. Arif BİLGİN-*Sakarya Üniversitesi*

Doç. Dr. Levent DÜZCÜ-*Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi*

Doç. Dr. Murat ULUSKAN-*Marmara Üniversitesi*

Doç. Dr. Yahya ARAZ-*Dokuz Eylül Üniversitesi*

Dr. Elif AKGÜN KAYA-*Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi*

Doç. Dr. Levent DÜZCÜ-*Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi*

Dr. Yunus UĞUR-*İstanbul Şehir Üniversitesi*

On Birinci Bölüm: Yazma

Prof. Dr. Selim KARAHASANOĞLU-*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*

Doç. Dr. Yahya ARAZ-*Dokuz Eylül Üniversitesi*

Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR-*Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Doç. Dr. Güneş IŞIKSEL-*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*

Doç. Dr. Levent DÜZCÜ-*Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi*

Dr. Yunus UĞUR-*İstanbul Şehir Üniversitesi*

On İkinci Bölüm: Bitirme Tezi, Seminer, Kitap Kritiği, Sunum ve Proje

Prof. Dr. Yasemin BEYAZIT-*Pamukkale Üniversitesi*

Doç. Dr. Hasan IŞIK-*Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi*

Prof. Dr. İlhami YURDAKUL-*Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi*

Doç. Dr. Murat ULUSKAN- *Marmara Üniversitesi*

Prof. Dr. Mehmet Yaşar ERTAŞ-*Sakarya Üniversitesi*

İçindekiler

ÖNSÖZ	XI
BİRİNCİ BÖLÜM	
Tarih Nedir?	1
Tarihin Tanımı	1
Tarihin Konusu ve Kapsamı.....	8
Tarihin Temel Kavramları.....	16
Tarihin Faydası.....	18
İKİNCİ BÖLÜM	
Geçmişte Tarihyazımı	21
İlk Çağda Tarihyazımı.....	21
Orta Çağ Avrupası'nda Tarihyazımı	32
İslâm Tarihyazımı.....	38
Aydınlanma Dönemi Avrupa Tarihçiliği	47
Osmanlılarda Tarihyazımı ve Kaynak Türlerinin Ortaya Çıkışı.....	53
Profesyonel Tarihçiliğin Doğuşu	66
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Tarihyazımında Yaklaşımlar	73
Sosyo-Ekonomik Tarihçilik ve Annales Ekolü	73
Marksist Tarihyazımı	80
Mikro Tarihçilik	87
Yerel Tarih Yaklaşımı ve Yerel Tarihçilik	93
Zihniyet ve Tarihçilik.....	99
Biyografinin Yükselişi ya da Mayınlı Arazide Tarihçilik	105
Sözlü Tarih: Bir Yöntemin Kalıcılığına Doğru.....	111
Popüler Tarihçilik.....	119
Psikotarih: Tarih Araştırmalarında Yeni bir Yaklaşım	127

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Tarihyazımında Disiplinlerarası Etkileşimler ve Yöntemler 135

Sosyoloji ve Tarih.....	135
Tarih ve Coğrafya'yı Neden Birlikte Düşünmeliyiz?	143
Tarih ve Edebiyat Arasındaki İlişkiler	151
Tarih ve İktisat	156
Arkeoloji Bilimi ve Tarih	163

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tarihte Dönemlendirme Meselesi ve Uzmanlık Alanları 171

Avrupa Tarihçiliğinde Dönemlendirme Sorunu	171
Türk Tarihinin Çağlara Ayrılmasında Mevcut Üçlü Sistemin Oluşması ve Alternatif Çağ Taksimi Arayışları	183
Eskiçağ'dan Cumhuriyet Tarihi'ne: Türkiye'deki Tarih Bölümlerinde Çağ Ayrımı ve Uzmanlık Alanları	191

ALTINCI BÖLÜM

Tarih Araştırmalarında Yaklaşım Problemleri ve Etik..... 199

Avrupa Merkezli Tarihyazımı.....	199
Tarihyazımı Sahasında Anakronizm Meselesi.....	205
Tarihyazımı Sahasında Mutlak Hakikatler Meselesi	210
Tarih Araştırmalarında ve Yazımında Etik Meselesi	214

YEDİNCİ BÖLÜM

Tarihçinin Kaynakları-I 221

İslam Öncesi Orta Asya Türk Tarihinin Kaynakları	221
Geç Roma Tarihi Kaynakları	230
İslâm Tarihinin Kaynakları.....	238
Osmanlı Arşiv Kaynakları: Defter Serileri ve Belgeler	244
Cumhuriyet Tarihi Araştırmalarının Kaynakları.....	263

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Tarihçinin Kaynakları-II 273

Seyahatnameler	273
Ben-Anlatıları	280
Menâkıbnâmeler	285
Tarihe Tasvir, Tasvire Tarif Gerek: Görsel Kaynaklar	292
Arkeolojik Buluntular ve Müze Malzemeleri.....	303
Tarih Araştırmalarında Vasıflı Mezar Taşları.....	314

DOKUZUNCU BÖLÜM

Kaynaklara Ulaşma	321
Dijital Çağda Tarih Yazıcılığı ve Tarihçinin Kaynaklara Erişimi.....	321
Arşivler	331
Kütüphaneler	337

ONUNCU BÖLÜM

Araştırma	343
İlk ve Önemli Bir Adım: Konunun Belirlenmesi	343
Literatür Taraması.....	350
Temel Kaynakların ve Arşiv Malzemesinin Tespiti	355
Temel Kaynakların Tanıtımı ve Değerlendirilmesi	360
Yüzey ve Saha Araştırması.....	365
Not Alma.....	371
Tarihçilik Sahasında Teknolojik İmkânlardan Yararlanma.....	377

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Yazma	383
Yazmaya Başlamak: Konunun Belirlenmesinden	
Araştırma Sorusunun Formülasyonuna	383
Literatür Analizi.....	388
Taslak Plan Oluşturmak	393
Bir Tarih Metni İnşa Etmek: Problemler, Güçlükler, Teknik Detaylar.....	398
Metni İnşa Ederken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar.....	407
Dipnot ve Bibliyografya Gösterimi.....	412
Tarih Metinlerinde Harita, Tablo ve Grafikleri Kullanmak.....	419

ON İKİNCİ BÖLÜM

Bitirme Tezi, Seminer, Kitap Kritiği, Sunum ve Proje	425
Bitirme Tezi Sancısı	425
Proseminer ve Seminer Çalışmaları.....	433
Kitap Tanıtımı ve Kritiği	438
Sunum Nasıl Yapılır?	443
Proje Hazırlama	448

Önsöz

Tarih, en kısa tanımı ile geçmişte yaşamış insanların yapıp ettiklerini anlama çabasıdır. Mamafih bu çaba zannedildiği kadar kolay değildir. Her an değişim halinde olan bir evrende, tarihle bağ kurmaya çalışan bir insan olduğumuz gerçeği bu zorluğun en önemli parçasıdır. Bunun yanı sıra insanoğlunun geçmişle kurduğu ilişkiyi etkileyen iki temel unsur vardır. Bunlardan ilki, geçmişten günümüze intikal etmiş malzemeler, ikincisi ise geçmişe yönelerek tarihi anlama ve açıklamaya girişen kişinin bugüne ait perspektifidir. İlki delil veya tanık olarak adlandıracağımız geçmişe ait her tür malzemedir ibarettir. Yazılı belgeler, kitaplar, bir anı defteri veya alışveriş listesi, yazıtlar, kaya resimleri, ressam elinden çıkmış bir tablo, yapılar, inşa malzemeleri, müzelerde teşhir edilen kıyafetten silaha kadar muhtelif materyaller geçmiş hakkında düşünmemizi mümkün kılan ve bize rehberlik eden tarihi kaynaklardır. Geçmişle kuracağımız diyalogda belirleyici olan diğer unsur ise günümüze ait, yaşadığımız zaman içinde şekillenmiş olan bakış açılarımızdır. Her insanın biricik olduğunu aklımızda tutmamızı gerektiren bu ikinci etken, insanın yaşadığı coğrafya, eğitim düzeyi, inancı, ideolojisi, kültürü, yaşam biçimi, duygu dünyası gibi kişiye özel veya kişinin parçası olduğu üst kimliğe ait değerlerden oluşur. Dahası tarihle ilişki kurmak, yalnızca profesyonellerin ilgi alanına hapsedilemez. Her insan muhtelif seviyelerde/bilinç düzeyinde geçmişle ilişki kurmak durumundadır.

Tarihe olan ilgi ve geçmişi anlama çabası, varoluşsal bir zorunluluktur. Hiç kimse tarihten kaçamaz, bigâne kalamaz veya tarih dışında bir varlık gibi davranamaz. İnsanın diğer canlılardan en önemli farkı, kendisinin geçmiş, bugün ve gelecek arasında var olduğunu idrak edebilen bir bilince sahip olmasıdır. İnsan, sadece yeme içme, barınma, çoğalma ve hayatta kalma gibi biyolojik gereklilikleri yerine getirerek var olmaz, bunların ötesinde, insanın, sosyal, zihinsel ve duygusal varlığının tarihsel bir bağlam

içinde oluştuğu veya biçimlendiğini idrak etmesi gerekir. Bu gereklilik asgari düzeyde de olsa insanı tarihle bağ kurmaya ve tarih üzerine düşünmeye sevk eder. İnsanlar tarihle, temelde iki türlü bağ kurarlar. Birincisi, tabii bir süreç olarak ortaya çıkan, çok yönlü ve pragmatik bir ilgidir. Hayatın devamı için şahsi geçmişe ve tecrübelerine dayanan, sınırlı da olsa tarihsel bilgiden istifade eden bu pragmatik ilgide, tarihin felsefi ve düşünsel boyutu pek önemli değildir. İkinci tür bağ ise üst düzey bir bilinç halidir ki basit haliyle insan, doğa ve yaratılış üzerine düşünmenin bir sonucudur. İnsanın nereden gelip nereye gittiği, zamanın ne olduğu, tarihin nasıl işlediği ve ne anlama geldiği gibi sorular tarihle kurulan bağı daha nitelikli hale getirmiştir. Tarihle kurulan bu iki ilişki biçimi, iki ayrı ucu temsil etse de ikisi arasında sayısız geçişken alanlar olduğu da unutulmamalıdır.

Modern dünyada tarihyazımı ve temsili, oldukça geniş bir yelpazede gerçekleşmektedir. Artık tarihin temsili, yalnızca belli bir statüye sahip profesyonellerin ürettiklerinden ibaret değildir. Hikâyeler, romanlar, tiyatrolar, dizi filmler, sinemalar ve sosyal medya paylaşımları yeni dönemin en etkili tarih platformları haline gelmektedir. Bununla birlikte, tarihyazımının popüler düzeyde temsil edilmesinin yaygınlaşması önemli sorunları da beraberinde getirmektedir. Uzmanların bile kendilerini kurtaramadıkları popülist söylem, geçmişle kuracağımız bağı olabildiğince tahrip etmekte, gerçeklikle bağımızı zayıflatmakta ve yapay bir tarih inşa edilmesine yol açmaktadır. Hâlbuki tarihle kurulacak bağın sıhhati, kişinin ve toplumun zihinsel ve psikolojik sağlığına işaret eder. Keza gerçeklikle bağı koparılmış/zayıflamış bir tarih yaklaşımı, kişilerin anlam dünyalarını zedeleyeceği gibi sosyal ilişkilerini ve gelecek perspektiflerini yaralayacaktır. Ayrıca tarihi, günü birlik rüzgarların etkisiyle kurmaca ve pragmatik bir evren olarak algılayan toplumların ulusal ve uluslararası düzeyde, politik, iktisadi, sosyal ve kültürel anlamda büyük sıkıntılarla karşılaşmaları mukadderdir. O halde tarihle bağ kurmak bir zorunluluk olsa da esas önemli olan sağlıklı bir diyalog geliştirebilmektir.

Günümüzde geçmişle sağlıklı bir bağ kurmak ve geçmişe dair tutarlı bilgi üretmek hiç olmadığı kadar zorlaşmıştır. Çünkü bütün dünyada hâkim olan popülist söylemler ve *post-truth* tabir edilen “hakikat”in çözülüşü ve ulaşılmaz hale gelişi, herkese göre değişen, yapay ve uydurulmuş bir gerçeklik algısını yaratmakta ve tarihi bilginin, pragmatist ve manipülatif kullanımını yaygınlaştırmaktadır. Tarih bilinebilir, anlaşılabilir ve açıklanabilir olmaktan çıkmakta, herkesin belli amaçlara matuf olarak keyfince

müdahale edebildiği bir alana dönüşmektedir. Kitle iletişim araçları ve internet üzerinden hızla yayılan bu tavır, tarih bilgisinin yanında ortak bütün değer yargılarını da tartışmaya açmakta ve tabiri caizse sulandırmaktadır. Dahası bu süreç, kişisel bir özgürlük alanını genişletiyor ve gerçeğe ulaşma imkânlarını çoğaltıyor gibi görünürken, geniş kitlelerin kabul etmek zorunda oldukları yeni değerler yaratmakta ve bu değerleri yine aynı mecralar yoluyla adeta dayatmaktadır. İnsanların büyük kısmı, kendilerine göre bir doğru seçtiklerini düşünüyor ve fakat sadece kendilerine sunulan seçeneklerden birini tercih ettiklerinin pek farkında olmuyorlar. Dijitalleşme ile birlikte hızla yayılan ve nesnelliği reddeden bu tavrın yarattığı heyecan, bu sürecin, insanî bilimler üzerine uzmanlaşmış, dünya ölçeğinde toplumları ve bireyleri yönlendirme kapasitesi yüksek profesyonel çevrelerin kontrol etme ve yönlendirmeye çalıştıklarını görmemize engel olmamalıdır. O halde birey ve toplumlar, bilgiye sahip olabilmek, dünya ile rekabet edebilmek ve her türlü manipülasyona karşı güçlü durabilmek için “post-truth” döneminin sisli mecrasında oluşan gerçeklikleri de göz ardı etmeden, tartışmaya açılan sosyal bilimlerde ve özellikle tarih alanında doğru ve temiz bilgiye erişme çabasını sürdürmek zorundadır.

Tarihte doğru bilgi arayışı ise doğru bir metodoloji ile mümkündür. Tarih, yalnızca profesyonellerin değil, sıradan insanların da ilgilenmesi gereken bir bilgi alanı olduğuna göre, sağlıklı bir tarih yaklaşımının ortaya konulması herkesi ilgilendirmektedir. Bununla birlikte ister tiyatro, sinema, kitap gibi kültürel araçlarla olsun isterse de televizyon ve sosyal medya aracılığı ile olsun yayılan her türlü tarihi bilginin esas kaynağı büyük ölçüde tarih eğitimi alan kişilerce üretilen akademik eserlerdir. Bu sebeple öncelikle akademik çalışmalarda ve tarih eğitiminde, ciddi ve nitelikli eserlerin ortaya çıkarılması ve bilgi üretenlerin metodolojik hassasiyetlere sahip olması gerekmektedir. Dolayısıyla tarih eğitimi olarak profesyonel bir yolculuğa başlayan tarih bölümü öğrencileri başta olmak üzere, akademisyen adayları ve tarihle yakından ilgilenen herkesin, tarih araştırmalarında yöntem konusunda titiz bir eğitim almaları gerekmektedir.

Tarih metodolojisi üç temel bilgi alanına dayanmaktadır. Bunlardan birincisi tarihin felsefesi, ikincisi ilk çağdan itibaren tarih incelemelerinde üretilmiş yaklaşımlar, üçüncüsü ise araştırma yöntem ve teknikleridir. Tarih üzerine düşünmek veya tarihi bir meseleyi anlamaya ve açıklamaya çalışmak, bu üç alanda da belli düzeyde bir birikim gerektirir. Tarihin ne olduğu konusunda fikri olmayan, geçmişte veya günümüzdeki farklı bakış

açıların neden ve nasıl oluştuğunu idrak edemeyen bir kişinin araştırma teknik ve yöntemlerini öğrenmesi ve sağlıklı bir şekilde uygulaması beklenemez. Bu sebeple bu üç temel başlığı kapsayan metodoloji bilgisinin yaygınlaştırılması, tarih öğrencilerinin ve tarihe ilgi duyanların bilinç, bilgi ve birikimlerinin zenginleştirilmesi elzemdir.

Türkiye’de tarih bölümlerindeki öğrencilere ve tarih meraklılarına rehberlik edecek birçok kitap mevcut olmakla birlikte, bu alanda hala söylenecek birçok şey olduğu ortadadır. Gerçekten de hem içerik hem de yaklaşım farklılıklarını ihtiva eden metodoloji kitaplarının çoğalması, öğrencilerimize yeni perspektifler oluşturma imkânı sağlayacağı gibi, tarih eğitimi ve öğretimini de zenginleştirecektir. Elinizdeki kitap, tarih metodolojisinin sözü edilen üç temel unsuru dikkate alınarak tasarlandı. Kitabın muhtevası, üniversitemizde tarih eğitim ve öğretimi veren bölümlerdeki “Tarih Bilimine Giriş”, “Araştırma Teknikleri”, “Tarih Metodolojisi” ve “Seminer” gibi derslerin içerikleri ve öğrenim çıktılarına uygun hazırlandı. Lisans öğrencilerinin, tarih araştırmasında bir fikrin/sorunun oluşmasından araştırma ve yazma sürecine kadar rehber edinebileceği bir nitelikte hazırlanmış olan bu kitap, yüksek lisans ve doktora seviyesindeki öğrencilere de hitap etmektedir. Ders kitabı formatında hazırlanmış olsa da tarih meraklıları da kitaptan istifade edebilecektir.

Kitap on iki bölümden oluşmaktadır. İlk altı bölümü tarihin doğası ve felsefesi, geçmişte tarihyazımı, yakın dönemde ve günümüzdeki tarih yaklaşımları, tarihin dönemlendirilmesi ve uzmanlık alanları ile tarih araştırmalarında etik meselelerine ayrılmıştır. Bu ilk kısımda okuyucuya, tarihsel bakış açısının ve tarihsel düşünme becerisinin kazandırılması hedeflenmiştir. İkinci altı bölümde ise tarih bilgisi, delil ve kalıntı olarak tarihinin kaynakları anlatılmış, araştırma ve yazma konusunda teknik bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca özellikle günümüz araştırmalarında büyük önemi haiz dijital kütüphane, arşiv ve kaynaklara nasıl ulaşılabileceği ve bunların nasıl kullanılacağı izah edilmiştir. Kitabın son bölümü, aldıkları teorik eğitimi pratiğe dönüştürmek isteyen öğrencilerin en fazla ihtiyaç duydukları hususlara ayrılmıştır. Burada bitirme tezi veya bir projenin nasıl hazırlanacağı, sunum yaparken nelere dikkat edileceği, seminer çalışmalarının nasıl yapılacağı ve bir kitabın nasıl kritik edileceği anlatılmıştır.

Tarih metodolojisi üzerine bir kitap hazırlama fikri, 2015 yılında Sakarya Üniversitesi Tarih Bölüm Başkanı Arif Bilgin’le yaptığımız bir sohbet

sırasında ortaya çıkmıştı. Kitap projesiyle ilgili fikir egzersizlerine devam etsek de programlarımızın yoğunluğu sebebiyle bir türlü harekete geçemedik. Ancak 2017 yılının sonlarında İdeal Kültür Yayıncılık'tan Ahmet Dünder Beyefendi, tarih araştırmalarında öğrencilere rehber niteliğinde bir kitap hazırlamam konusunda talepte bulundu. Daha önce de düşündüğümüz ve gerçekleştirmeyi çok istediğimiz bir proje olduğu için öneriyi kabul ettim ve kıymetli meslektaşım Arif Bilgin'e birlikte çalışmayı teklif ettim. Birlikte çalışmaya başlamamıza rağmen değerli meslektaşım, idari görevleri ve iş yoğunluğu sebebiyle ve sürece yeterince katkı sağlayamayacağı düşüncesiyle projeden ayrılmak durumunda kaldı. Dolayısıyla editörlüğünü üstlendiğim bu kitapta, Arif Bilgin Hoca'nın katkısının çok önemli olduğunu belirtmek ve kendine desteklerinden dolayı minnettar olduğumu ifade etmek isterim.

Tarih Bilimi ve Metodolojisi adlı bu kitap, Türkiye'nin en deneyimli bilim insanlarının kolektif çalışmasıdır. Kitaptaki bölümler, yurt içi ve yurt dışı deneyimleriyle büyük bir birikime sahip olan ve alanlarında Türkiye'nin en iyileri arasında yer alan bilim insanları tarafından kaleme alınmıştır. Her bölümde, hem araştırmacı hem de öğretici olarak bizzat tarih öğretiminin eksiklik ve sıkıntılarını bilen kıymetli hocalarımız, öğrencilik yıllarından itibaren edindikleri birikim ve tecrübelerini paylaşmışlardır. Dolayısıyla zengin bir kadro ile hazırladığımız bu kitabın, başta öğrencilerimiz olmak üzere, tarihi anlamak ve tarih yazmak isteyen herkes için vazgeçilmez bir rehber olacağını düşünüyorum. Bu vesile ile kitabın hazırlanması için büyük emek harcayan ve genç tarihçilere yol göstermek için birikimlerini paylaşmaktan memnuniyet duyan bölüm yazarlarına teşekkür ediyorum.

Kitabımın hazırlanması, yaklaşık bir buçuk yıllık sürede gerçekleşti. Bu zaman zarfında fikirleri, eleştirileri ve desteklerini esirgemeyen kıymetli dostlarımdan Turhan Kaçar, Necmettin Alkan, Bilal Söğüt ve Sevgi Sarıkaya'ya şükran borçluyum. Ayrıca Sakarya Üniversitesi Tarih Bölümü Araştırma görevlilerinden genç meslektaşlarım Burak Çıtır, Gülistan Ünal, Ömer Fâruk Can ve Hâcer Kılıçaslan ihtiyaç duyduğum her an yanımda oldular. Kendilerine minnettarım. Son olarak kitabın projelendirilmesinden yayınlanmasına kadar, süreci büyük bir özveri ve titizlikle üstlenen İdeal Kültür Yayınları Yayın Koordinatörü Ahmet Dünder ile Yayın Yönetmeni Zeynep Yeşilova'ya müteşekkirim.

Mehmet Yaşar Ertaş
Sakarya, Nisan 2019